

AWDURDOD PARC CENEDLAETHOL ERYRI

Cyflwyniad a'r Cyd-destun

Mae Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (APCE) yn Awdurdod Parc Cenedlaethol. Mae gan y cyfan o'r tri Pharc Cenedlaethol yng Nghymru ddau bwrpas statudol, sef:

- gwarchod a gwella harddwch naturiol, bywyd gwyllt a threftadaeth ddiwylliannol yr ardal
- hyrwyddo cyfleoedd fel y gall y cyhoedd ddeall a mwynhau rhinweddau arbennig yr ardal.

Mae'n ofynnol trwy gyfraith hefyd i Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Cymru hyrwyddo lles economaidd a chymdeithasol y cymunedau lleol wrth gyflawni'r pwrpasau hyn.

Mae Parc Cenedlaethol Eryri yn 823 milltir sgwâr o ran maint ac yn gartref i 25,702 o bobl, 33.2% ohonynt dros 60 oed, ac mae tua ≈59% o'r preswylwyr yn siarad Cymraeg. Eryri yw'r Parc Cenedlaethol mwyaf yng Nghymru ac yn denu bron i 4 miliwn o ymwelwyr yn flynyddol. Mae 70% o'r Parc Cenedlaethol dan berchnogaeth breifat; mae'r gweddill yn eiddo i'r Wladwriaeth mewn un ffordd neu'i gilydd. Tua ≈0.45% o'r ardal sydd yn eiddo i'r Awdurdod Parc Cenedlaethol.

Mae APCE yn ddarostyngedig i Ddeddf Cenedlaethau'r Dyfodol (DCD). Arweiniodd APCE y broses o gyd-ddylunio Cynllun Eryri sef Cynllun Partneriaeth Parc Cenedlaethol Eryri (PCE) ar gyfer y cyfnod 2020-2025 - gweler [Cynllun Eryri](#).

Amlinellir y weledigaeth ar gyfer y Parc yng Nghynllun Eryri a gafodd ei ddatblygu trwy broses ymgynghori allanol eang gyda'r cyhoedd a'n rhan-ddeiliaid allweddol. Adroddir ar gynnydd trwy Adroddiad Cynnydd blynyddol Cynllun Eryri a bob 5 mlynedd trwy Adroddiad Cyflwr y Parc. Mae Dyletswydd Adran 6 yn gysylltiedig â chyflawni amcanion DCD (yn cynnwys nod Cymru Gadarn) a'r 5 dull o weithio trwy Gynllun Eryri. Ymhlith pwrpasau eraill, mae Cynllun Eryri yn cyflawni swyddogaeth y Cynllun Dyletswydd Bioamrywiaeth Adran 6 a'r Cynllun Llesiant statudol sydd yn ofynnol gan yr APC o dan ddeddfwriaeth Cymru. Cafodd Datganiad Llesiant ar gyfer yr Awdurdod ei ddatblygu dros gyfnod o 18 mis sy'n gosod Amcanion Llesiant newydd sy'n disgrifio sut byddant yn helpu'r Awdurdod i gyflawni'r saith nod llesiant i Gymru. Cafodd ei fabwysiadu ym Mawrth 2021. Mae gweithrediadau APCE yn seiliedig ar ddatblygu gwydnwch yn unol â'r Amcanion Llesiant - amgylcheddau gwydn, cymunedau gwydn, a ffyrdd gwydn o weithio. Mae egwyddorion rheolaeth gynaliadwy dros adnoddau naturiol yn greiddiol i weithgareddau APCE. Mae APCE yn chwarae rhan lawn ym mhroses Datganiadau Ardal Cyfoeth Naturiol Cymru (CNC) e.e. mynychu a rhoi mewnbwn i nifer o weithdai cyd-gynhyrchu a digwyddiadau ymgynghori (e.e. gweithdai Dalgylch Afon Dyfrdwy a Llifo Conwy). Mae cynnwys Datganiad Ardal Gogledd-orllewin Cymru a'r Datganiad Ardal Forol yn gyson â Chynllun Eryri. Mae APCE yn bartner ar Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (BGC) Gogledd-orllewin Cymru, ac yn eistedd ar is-grŵp Newid Hinsawdd y BGC.

Mae'r siart canlynol yn dangos Fframwaith Cynllunio Corfforaethol APCE.

Yr EDEFYN AUR

Fframwaith Cynllunio Corfforaethol Parc Cenedlaethol Eryri

Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Rhaglen Llywodraethu
2021-2026
Llywodraeth Cymru (LIC)

Cyfnod y Llywodraeth 2021-26
Llythyr Cylch Gwaith
Blaenoriaethau LIC ar gyfer
Parc Cenedlaethol Eryri

Cyrchnod Llesiant
Fel sydd wedi eu gosod allan yn Deddf Llesiant
Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Cyd Bwyllgor Corfforedig
Gogledd Cymru
Gyda'r swyddogaethau
canlynol:
❖ Datblygu polisiau
trafnidiaeth rhanbarthol
❖ Paratoi Cynllun Datblygu
Strategol
❖ Lles Economaidd

Byrddau Gwasanaethau
Cyhoeddus
Gosod blaenoriaethau
cyflenwi allweddol ar gyfer
Gwynedd a Môn a
Conwy a Dinbych

Gweledigaeth ar gyfer
Parc Cenedlaethol Eryri
Cynllun Rheoli'r Parc
Cynllun Datblygu Lleol

Strategaethau
Cymunedol
Gwynedd & Conwy
Gosod gweledigaeth ar
gyfer Siroedd Gwynedd a
Chonwy

Ein Datganiad Llesiant 2021-26
Cynnwys ein Amcanion Lles a fyrrdd o
weithio i wireddu'r Weledigaeth a sicrhau
canlyniadau llwyddiannus. Ein Amcanion
Lles ar gyfer y 5 blynedd nesaf lle byddwn yn
canolbwyntio ein hadnoddau

Rhaglen Waith Corfforaethol
Gyda chymau manwl o beth y bydd pob
gwasanaeth yn ei wneud i gyflawni'r Cynllun
Corfforaethol

Cynlluniau Unigol
Beth fydd pob unigolyn yn ei wneud dros 12
mis i gyflawni'r camau manwl yn Rhaglen
Waith Corfforaethol

Rheoli Perfformiad
Ystod o ddangosyddion i
fesur Perfformiad o ran
cyflawni'r hyn yr ydym yn
dweud y byddwn yn ei
wneud o fewn :
➢ Cynllun Rheolaeth y Parc
➢ Cynllun Datblygu Lleol
➢ Datganiad Llesiant
➢ Rhaglen Waith
Corfforaethol
➢ Cynlluniau Unigol

Uchafbwyntiau, Deilliannau a Materion Allweddol

Uchafbwyntiau

Mae ymrwymiad APCE gyda nifer digynsail o brosiectau LIFE cyfredol a rhai sydd wedi eu cwblhau yn ddiweddar heb os wedi galluogi gweithredu (wedi ei flaenoriaethu) ar gyfer bioamrywiaeth ar raddfa arwyddocaol a sylweddol, yn Eryri a thu hwnt.

Mae'r prosiectau yma yn cynnwys:

- LIFE Coedwigoedd Glaw Celtaidd Cymru (£8M –APCE yw'r prif fuddiolwr)
- LIFE Afon Dyfrdwy (£8M - APCE yn fuddiolwr cysylltiol) – gorffen 2027
- LIFE Corsydd Crynedig (£4.5M - APCE yn fuddiolwr cysylltiol) – gorffen 2027
- LIFE Twyni Byw (£4M - APCE yn rhanddeiliaid) – wedi gorffen yn 2024
- LIFE Cri'r Gylfinir (£4M - APCE yn rhanddeiliaid) – wedi gorffen yn 2024
- LIFE Adfywio Cyforgorsydd Cymru (£5.2M – APCE yn fuddiolwr cysylltiol) – wedi gorffen yn 2024.

APCE yw'r partner arweiniol ym 'Mhartneriaeth Tirwedd y Carneddau' Cronfa Dreftadaeth y Loteri 2020-2025. Mae hwn yn brosiect wedi ei gyd-ddylunio gwerth £4M gyda nifer o ffrydiau gwaith, nifer ohonynt yn ymwneud â bioamrywiaeth.

Teg yw dweud fod cyllid y 'Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndir' gan Lywodraeth Cymru (wedi ei weinyddu trwy CNC) i APCE wedi bod yn drawsnewidiol o ran galluogi gwaith adfer mawn ar raddfa eang yn Eryri.

Mae APCE yn bartner ym mhrosiectau Partneriaethau Natur Lleol (PNLI) Cymru 2023-2025 & 2025-2027 a ariennir gan gronfa 'Llefydd Lleol i Natur' Llywodraeth Cymru. Gwelir bod hyn yn hanfodol ar gyfer cynyddu capasiti, tyfu data, eiriolaeth a gweithredu mewn perthynas ag Adran 6/gwella bioamrywiaeth yn Eryri.

Bu i APCE weithredu Prosiect 'Rheoli Risg Llifogydd â Dulliau Naturiol' Afon Mynach â nawdd (£0.16M) rhaglen 'Tirweddau Cynaliadwy Lleodedd Cynaliadwy' Llywodraeth Cymru yn ystod 2023-2025. Bu i'r prosiect weithio â chlwstwr o 9 o ffermwyr yng Nghwmrtirmynach i 'arafu llif y dŵr' a gwella ansawdd dŵr yn y dalgylch yma sy'n methu o ran ffosffad.

Mae'r prosiectau yma yn symbylu adferiad natur ar raddfa arwyddocaol yng Nghymru. Gweler [Gwaith Cadwraeth | Parc Cenedlaethol Eryri](#) am fanylion pellach detholiad o'r prosiectau yma.

Ffurfiwyd Fforwm Eryri ar gyfer cyd-gynhyrchu a gweithredu Cynllun Rheolaeth y Parc Cenedlaethol (Cynllun Eryri) ac mae Partneriaeth yr Wyddfa wedi creu cynllun yn seiliedig ar le o'r enw Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa. Mae hyn yn golygu fod aelodau o'r holl sectorau yn yr ardal wedi eu hymgysylltu'n llawn â'r broses o wneud penderfyniadau ar bob agwedd o gadwraeth yn y Parc Cenedlaethol.

Mae 'Prosiect Nos' (sef prosiect Awyr Dywyll Gogledd Cymru) wedi bod yn rhagorol yn nhermau ymgysylltu â chymunedau gogledd Cymru gyda buddion amryfal awyr dywyll. Roedd Swyddog Awyr Dywyll APCE yn rhan o Grŵp Gweithredol traws-Cymru ddaru 'sgwennu a lawnsio'r [Canllawiau Arfer Da: Cynllunio ar gyfer Cadwraeth a Gwella Awyr Dywyll yng Nghymru](#). Fe wnaeth y canllaw ennill dwy wobr yn Ngwobrwyon Y Sefydliad Tirwedd yn Nhachwedd 2025. Ennillodd y canllaw y wobr 'Rhagoriaeth mewn Cynllunio ac Asesu Tirwedd' a 'Gwobr y Llywydd – Cynllun Tirwedd Gorau'r Flwyddyn'. Mae APCE wedi bod yn gweithio gyda dylunydd golau i greu golau 'Awyr Dywyll gyfeillgar' sy'n addas ar gyfer eiddo domestig a sydd hefyd wedi ennill gwobr diweddar - [LIT Lighting Design Awards 2025](#).

Canlyniadau allweddol

Mae'r pwyslais cynyddol yng Nghymru ar Ddyletswydd Bioamrywiaeth Adran 6 yn golygu'n gyffredinol bod mwy o Aelodau'r Awdurdod, uwch reolwyr, staff a phartneriaid yn ymwybodol o'r Ddyletswydd ac o bwysigrwydd gallu arddangos cydymffurfiaeth ystyrlon. Mae amseru cyflwyno'r Ddyletswydd Adran 6 newydd ochr yn ochr â'r broses o gyd-gynhyrchu'r Cynllun Rheolaeth y Parc Cenedlaethol (Cynllun Eryri) ddiweddaraf wedi bod yn gyfle i lwyr integreiddio bioamrywiaeth a llesiant i mewn i ddogfen strategol bwysicaf APCE. Ceir elfen sylweddol o ymgysylltu cymunedol ym mhob prosiect (e.e. teithiau tywys, sgysiau a chyflwyniadau, cyfleoedd gwirfoddoli, gweithdai celf). Defnyddir ymgwymerwyr lleol lle bynnag fo'n bosib.

Mae cael Tîmau Partneriaethau, Cyfathrebu a Wardeiniaid wedi darparu capasiti ar gyfer datblygu atebion hirdymor i broblemau sydd wedi bod ar gynnydd yn Eryri a'r cyffiniau ers amser maith e.e. gor-dwristiaeth a'i effeithiau negyddol, arferion anghynladwy (e.e. defnydd plastig a thagfeydd traffig).

Materion

Mae angen rhagor o wrth-gymhellant yn genedlaethol er mwyn rhwystro pobl rhag cyflymu dirywiad bioamrywiaeth trwy osgoi trefn gywir e.e. datblygu/clirio safle cyn gwneud cais cynllunio. Teg yw dweud fod capasiti gwasanaethau cynllunio ar draws Cymru yn denau a dydi Eryri ddim yn eithriad. Mae diffyg capasiti swyddogion cydymffurfiaeth yn gallu rhoi'r argraff nad ydi datblygiadau sy'n groes i amodau cynllunio o reidrwydd yn cael eu gorfodi i gymryd camau adferol.

Mae'n benbleth barhaus pam nad yw ceisiadau am hawl Rheoliadau Adeiladu ar gyfer rhai mathau o waith (e.e. ail-doi) i'w gweld fel petai nhw yn cael Asesiadau Rheoliadau Cynefinoedd (Habitats Regulations Assessment - HRA) gan yr awdurdodau cymwys a pherthnasol.

Un o bolisïau APCE yw'r polisi caffael gwyrdd. Dylai bod mesurau ychwanegol yn cael eu hychwanegu i'r polisi lle'n addas wrth gaffael trwy wahanol fethodolegau sy'n galluogi pwyslais sy'n seiliedig ar fioamrywiaeth/natur i gael ei ychwanegu. Dylai bod y rhain yn cael eu teilwra yn unigol i siwtio gwahanol amgylchiadau er mwyn cynyddu eu heffeithlonrwydd.

Mae'r holl waith ôl-osod goleuadau 'Awyr Dywyll gyfeillgar' yn hollol ddibynol ar ewyllys da. Er gwaethaf holl lwyddiant Prosiect Nos, nid oes unrhyw ffordd effeithiol tu allan i'r drefn cynllunio o reoleiddio goleuadau gwael yn cael eu gosod ar draws Eryri a'r rhanbarth ehangach. Gall deimlo fel chwarae 'whackamole' ar brydiau pan geir llwyddiant yn negodi a gwireddu cynllun ôl-osod goleuadau mewn un lleoliad, dim ond i rywun arall cyfagos osod goleuadau sydd ddim yn 'Awyr Dywyll gyfeillgar'. Yn dilyn rhai treialon cychwynnol a llwyddiannus, mae angen rwan i ddatblygu cynllun sy'n hwyluso pobl i newid y goleuadau sy'n cydymffurfio lleiaf â safonau gwarchod awyr dywyll, a hynny ar raddfa drawsffurfiol.

Does dim amheuaeth fod y Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndiroedd wedi bod yn chwyldroadol yn gwireddu gwaith adfer mawndiroedd ar raddfa eang. Mae dirfawr angen rhaglen cenedlaethol cyffelyb mewn perthynas â choedwigoedd brodorol hynafol.

Mater sydd ddim yn cael ei gyd-nabod yn ddigonol ydi'r broblem hefo coed sbriws sitka yn bwrw hadau ac yn coloneiddio cynefinoedd lled-naturiol ar draws Eryri ar raddfa eang iawn.

Rhaid cael sgwrs genedlaethol am beth sy'n mynd i gymryd lle'r gronfa LIFE yn ddomestig.

Adroddiad ar Weithredu		
NRAP (Cynllun Gweithredu Adfer Natur Cymru) Amcan 1: Ennyn a chefnogi cyfranogiad a dealltwriaeth er mwyn i fioamrywiaeth fwrw gwreiddiau yn y broses benderfynu ar bob lefel.		
Camau i'w cymryd ar gyfer:	Enghreifftiau:	Mesurau a/neu ddangosyddion gaiff eu monitro:
Gwreiddio gweithgaredd bioamrywiaeth ar draws pob swyddogaeth y sefydliad	Mae pwrpas statudol cyntaf APCE yn cynnwys gwarchod a gwella bywyd gwyllt yr ardal. Cynefinoedd a rhywogaethau rhyngwladol pwysig yw un o naw Rhinwedd Arbennig Eryri. Mae bioamrywiaeth yn greiddiol i nifer o Rinweddau Arbennig eraill y Parc Cenedlaethol (e.e. ysbrydoliaeth i'r celfyddydau) ac felly yn ganolog i nifer o weithredoedd sydd wedi eu hamlinellu yng Nghynllun Rheolaeth y Parc (Cynllun Eryri) gafodd ei lansio yn Nhachwedd 2020. Bu i APCE gyd-gynhyrchu Cynllun Eryri trwy gyfres eang o ymgynghoriadau (ymgynghoriad olaf yn Ionawr/Chwefror 2020), digwyddiadau â phanelau o arbenigwyr, gweithdai, sioeau teithiol, arolygon, cyfarfodydd Fforwm Eryri ac ymgynghoriadau ar-lein (trwy gyfrwng gwefan APCE, fideos ymgynghori, Facebook a Twitter). Mae Cynllun Eryri yn y broses o gael ei ddiweddarau 2026-31 trwy brosesau tebyg. Mae Cynllun Datblygu Lleol (CDLI) Eryri 2016-2031 y mabwysiadwyd gan APCE yn cynnwys Polisi Strategol D: Amgylchedd Naturiol. Un agwedd o'r polisi yw na ddylai cynigion effeithio'n niweidiol ar adnoddau bioamrywiaeth y Parc Cenedlaethol gan gynnwys safleoedd dynodedig ar bob lefel, o'r lleol hyd y rhyngwladol, yn ogystal ag adnoddau bioamrywiaeth ehangach e.e. cynefinoedd a rhywogaethau y tu allan i safleoedd dynodedig. Gwelwyd bod nifer sylweddol o broblemau wedi bod yn cynyddu yn benodol yng nghyffiniau'r Wyddfa fel y mynydd yr ymwelir ag ef amlaf yn y DU. APCE arweiniodd y gwaith o gyd-gynhyrchu Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa 2018-2023 cafodd ei ddiweddarau yn 2015 - gweler Cynllun Yr Wyddfa. Un canlyniad yw apwyntiad Swyddog Prosiect Yr Wyddfa Di-Blastig yn Hydref 2022. Bydd staff polisi APCE a swyddogion eraill fel bo'n addas yn cyfrannu sylwadau yn rheolaidd (a bioamrywiaeth yn un o'r materion) trwy ymatebion swyddogol i amrywiol ymgynghoriadau (e.e. Llywodraeth Cymru, CNC, cwmnïau gwasanaethau/'utilities' a.y.b.). Gall y rhain fod yn rhan o ymateb ar y cyd gan Barciau Cenedlaethol Cymru, neu yn ymateb unigol gan APCE - yn unol â natur yr ymgynghoriad. O ystyried dau brif bwrpas y Parc Cenedlaethol, mae'r Awdurdod i gyd yn anelu at gyflawni mesurau bioamrywiaeth fel rhan o'i waith bob dydd.	Mae Cynllun Eryri yn cynnwys nifer o drefniadau monitro a mesur llwyddiant yr adroddir arnynt yn flynyddol i'r Awdurdod. Caiff Adroddiad Cyflwr y Parc ei gyhoeddi bob 5 mlynedd. Mae dangosyddion monitro wedi eu cynnwys yn Adran 3 ac Atodiad 1 o Adroddiad Monitro Blynyddol CDLI Eryri 2025. e.e., nifer o geisiadau â gwelliannau i fioamrywiaeth. Gweler y trefniadau monitro a'r gwerthuso parhaus sy'n greiddiol i Gynllun Yr Wyddfa a'i Gynllun Gweithredu. Nifer yr ymatebion i ymgynghoriadau, a natur y sylwadau yn ymwneud â bioamrywiaeth.

Codi ymwybyddiaeth ynghylch bioamrywiaeth a'i bwysigrwydd ledled y sefydliad	Mae aelodau staff APCE yn darparu hyfforddiant a mewnbwn rheolaidd ar gyfer Aelodau APCE ar faterion bioamrywiaeth (e.e., hyfforddiant/seminarau Aelodau ac ymweliadau â safleoedd eiddo APCE a safleoedd prosiectau, gweithdai Addasu Newid Hinsawdd i Aelodau, Pwyllgorau Cynllunio). Mae arbenigedd allanol ar gael i Aelodau pan fydd angen. 'Adfer Natur: Hau Hadau Newydd' oedd thema Seminar Aelodau Parciau Cenedlaethol Cymru 2025 yn Eryri ar y 1-2^{ail} Hydref 2025. Bydd cylchlythyrau mewnol, cyflwyniadau rheolaidd mewn cyfarfodydd staff a chylchlythyrau e-bost hefyd yn diweddarau staff, Aelodau'r Awdurdod ac ystod eang o'n Partneriaid. Caiff cyfryngau cymdeithasol eu defnyddio yn effeithiol a rheolaidd i gynyddu ymwybyddiaeth am waith y Parc Cenedlaethol a materion biomrywiaeth. Gellir mesur y nifer o ryngweithiadau ar y cyfryngau cymdeithasol yn hawdd. Caiff ein papur newydd allanol 'Eryri' ei gyhoeddi unwaith y flwyddyn, gydag adroddiad ar waith y Parc Cenedlaethol sydd yn cynnwys adrannau ar fioamrywiaeth a diweddariadau ar nifer o'r amryw brosiectau yr ydym yn ymwneud â nhw. Bydd APCE yn buddsoddi amser sylweddol er mwyn codi ymwybyddiaeth ynghylch pwysigrwydd bioamrywiaeth i'r rhai fydd yn llunio penderfyniadau yn y dyfodol. Fel arfer mae gweithgareddau codi ymwybyddiaeth yn cael eu cynnal trwy staff craidd a staff prosiectau a/neu ymgymerywyr allanol, yn aml trwy brosiectau. Er enghraifft, mae Gwasanaeth Wardeiniaid APCE wedi cynnal y Ddeorfa Bysgod blynyddol a hynod lwyddiannus (ar-lein ac o fewn ysgolion lleol) fel rhan o Brosiect LIFE Afon Dyfrdwy – gweler Disgyblion Ysgol Bro Tryweryn yn gofalu am ddeorfa frithyll yn y dosbarth. Mae gwaith Gwasanaeth Wardeiniaid APCE (≤10 Warden, yn amrywio fesul tymor) yn cynnwys egluro pwysigrwydd bioamrywiaeth i gymunedau lleol ac ymwelwyr fel rhan o'u gwaith dydd i ddydd. Cyflogir Swyddog Pobl Ifanc gan APCE. Mae Maniffesto Ieuenctid Eryri yn ceisio adlewyrchu lleisiau torfol pobl ifanc Eryri: datganiad ysgrifenedig o fwriadau ac amcanion APCE mewn perthynas â'n pobl ifanc. Mae'n amlinellu yr hyn mae APCE yn anelu i'w gyflawni ar ran ein hieuenctid, yn seiliedig ar y newidiadau maent wedi gofyn am eu gweld. Yn ganolog i hyn, mae APCE yn cydnabod mai'r cenhedlaethau iau yw dyfodol yr ardal warchodedig – ein tiroedd, cymunedau, treftadaeth a'n diwylliant. Nhw fydd yn gweld ac yn siapio dyfodol Eryri. Trwy brosiectau a'r gwaith ieuenctid ac addysg, bydd APCE yn sicrhau fod yr hyn sy'n ofynnol gan Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yn cael ei gyflawni. Un o brif amcanion y Maniffesto ydi cefnogi a hwyluso cynhwysiant, ymgysylltu a chynrychiolaeth ieuenctid. Mae'r Maniffesto yn cyflwyno newidiadau a datblygiadau yn APCE trwy ddatblygu fforymau 'Llais Eryri'r Dyfodol' sydd yn waith ar y cyd â Llwyfan Map Cyhoeddus Cymru. Nod 'Llais Eryri'r Dyfodol' yw deall ac amlygu'r hyn	'Analytics' dadansoddol i fesur y nifer o ryngweithiadau Nifer o bobl a phobl ifanc sy'n ymgysylltu ag elfennau bioamrywiaeth gwahanol brosiectau.
---	---	--

sy'n wirioneddol bwysig i'n pobl ifanc o fewn ein cymunedau a grymuso llais pobl ifanc i ddylanwadu ar sut mae eu lleoedd yn cael eu cynllunio a'u datblygu. Un o brif amcanion eraill y Maniffesto ydi cysylltu mwy o bobl ifanc â lleoedd, natur a threftadaeth. Cyflawnir hyn trwy brosiectau fel Cynllun Ceidwaid Ifanc Eryri, Prosiect GISDA a phrosiectau addysg gydag ysgolion cynradd ac uwchradd o fewn ac o amgylch Eryri (a thu hwnt). Er nad ydi APCE bellach yn cyflogi swyddogion addysg cynradd ac uwchradd llawn-amser, yn ganolog i Faniifesto leuenctid APCE mae addysg yn allweddol. O oedran ifanc, dylid dysgu pobl i ddeall a gofalu am y Parc Cenedlaethol, i'w hannog i barhau i'w warchod yn y dyfodol. Mae APCE yn gweithio ochr yn ochr ag ysgolion a gwasanaethau eraill sy'n hanfodol i'n hardaloedd gwarchodedig er mwyn darparu cynigion addysg i'n pobl ifanc.

Staff APCE gyda disgyblion Blwyddyn 11 sy'n astudio 'Byd Gwaith' yn Ysgol Godre'r Berwyn yn gweithio ar safle 'coedwig i gors' 28ha o fewn Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA) Migneint-Arenig-Dduallt (Tachwedd 2025).

NRAP Amcan 2: Diogelu prif rywogaethau a chynefinoedd sydd o'r pwys mwyaf a'u rheoli'n well.

Diogelu rhywogaethau a chynefinoedd arbennig

Britheg y gors

Rhywogaeth Adran 7 yw'r britheg y gors sydd wedi dioddef crebachiaidau arswydus trwy lawer iawn o Ewrop, y DU a Chymru yn ystod y degawdau diwethaf. Mae'r britheg y gors yn ddangosydd ardderchog o iechyd ecosystemau ac mae rheolaeth bositif ar eu cyfer yn fuddiol i ystod eang o rywogaethau eraill. Ariannwyd rhaglen o waith cyfalaf i amnewid hen ffensys am rai newydd er mwyn galluogi cyflwyno pori â brid cynhenid o wartheg ar gors 3.3ha a fu yn blanhigfa coed conwydd drws nesaf i safle magu britheg y gors. Erbyn hyn mae miloedd o blanhigion tamaid y cythraul (*Succisa pratensis*) sy'n fwyd i'r larfa yn sefydlu ar y gors sydd wedi ei adfer yn dilyn gwaith hadu â had lleol. Cafodd safle magu arall sy'n hynod gynhyrchiol ac sy'n rhan o feta-boblogaeth Meirionnydd waith rheoli prysgwydd pwrpasol yn ystod gaeafau 2022-2023 a 2024-2025. Darparwyd cyngor ar y safle gan arbenigwyr britheg y gors ynglŷn ag optimeiddio rheolaeth ar gyfer anifeiliaid di-asgwrn cefn.

Llun awyrol yn dangos dosbarthiad y 160 o weoedd britheg y gors (smotiau melyn) ddaru gael eu cyfrif ar un o safleoedd meta-boblogaeth Meirionnydd yn ystod Medi 2025.

Misglen Berlog yr Afon (Freshwater Pearl Mussels - FWPM) a Salmonidau

Mae APCE yn chwarae rhan weithredol ar Grŵp Adolygu FWPM Cymru ac yn gwireddu (mewn partneriaeth) ar weithredoedd yn 'Strategaeth Cadwraeth Misglod Perlog yr Afon yng Nghymru'. Mae APCE yn fuddiolwr cysylltiol ar brosiect LIFE Afon Dyfrdwy 2020-2027 (sy'n cynnwys rhaglenni o waith ar gyfer FWPM a salmonidau), ac yn randdeiliad ymroddedig a blaengar ym Mhrosiect Dyfrffos Ardudwy sy'n cael ei arwain gan CNC. Anifail di-asgwrn cefn yw misglen berlog yr afon sydd mewn Perygl Argyfyngus yng

Pori ysgafn â gwartheg cynhenid wedi ei gyflwyno ar gors 3.3ha sydd wedi ei adfer drws nesaf i safle magu britheg y gors. Nifer o weoedd larfa britheg y gors sydd yn cael eu cyfrif.

Gweler dangosyddion prosiect LIFE Afon Dyfrdwy. Nifer o fisglod perlog yn yr afon yw'r dangosydd gorau yn y pen draw.

	Nghymru ac yn rhywogaeth sy'n ddangosydd afonydd a nentydd o ansawdd uchel. Maent yn cyfrannu yn helaeth i weledigaeth o gadwraeth bioamrywiaeth dŵr croyw gwydn yng Nghymru. <u>Gylfinir Cymru</u> Yn seiliedig ar ei statws cadwraeth bydol anffafriol, a phwysigrwydd bydol ond dirywiad sylweddol y boblogaeth fagu yn y DU, ystyrir mai'r Gylfinir yw'r rhywogaeth o aderyn â'r flaenoriaeth cadwraeth fwyaf yn y DU. Mae APCE yn aelod o Grŵp 'Gylfinir Cymru'. Bu i Gylfinir Cymru gyhoeddi a lansio 'Cynllun Gweithredu Cymru ar gyfer Adfer y Gylfinir' yn Nhachwedd 2021. Roedd APCE yn bartner rhanddeiliad ym mhrosiect LIFE Cri'r Gylfinir (2020-2024) oedd yn gweithredu yn ardaloedd Ysbyty Ifan a Hiraethog o Eryri. Pob blwyddyn mae staff APCE yn cyfrannu amser i arolygu niferoedd magu a llwyddiant nythu'r Gylfinir trwy'r prosiect yma a'i olynydd 'Tu Hwnt i LIFE'. Comisiynodd APCE arolygon o Ylfinirod yn magu (gan gynnwys cynhyrchiant) yn ardal Trawsfynydd yn 2023, ac ardal Cwmtirmynach yn 2024. <u>Cynllunio</u> Croesawyd yn fawr lythyr oddi wrth Gyfarwyddiaeth Cynllunio Llywodraeth Cymru i Brif Swyddogion Cynllunio Awdurdodau Lleol yn ymwneud â Bioamrywiaeth a Gwelliant, dyddiedig 23^{ain} Hydref 2019 a chyhoeddi Polisi Cynllunio Cymru 12. Mae'r dogfennau yma yn egluro os na fydd gwella bioamrywiaeth wedi ei gynnwys fel rhan o gais, rhoddir pwysau sylweddol ar hyn ac oni bai fod ystyriaethau pwysig eraill yn dangos i'r gwrthwyneb, bydd yn ofynnol gwrthod caniatâd. Mae 'Cymru'r Dyfodol: Y Cynllun Cenedlaethol 2040' yn amlygu uchelgaïs Llywodraeth Cymru i weld gwelliannau ar gyfer bioamrywiaeth ledled Cymru ac fel rhan o'r broses cynllunio a cheisiadau. Mae hyfforddiant bioamrywiaeth wedi ei gynnwys yn awr fel rhan o gyfarfod blynyddol yr Awdurdod gydag Asiantau Cynllunio. <u>Natur am Byth! – Tlysau Mynydd Eryri</u> Mae APCE wedi gweithio'n agos yn natblygiad a chyfnod cyflawni'r prosiect Cronfa Treftadaeth y Loteri Genedlaethol yma sy'n anelu i ysbrydoli a chynnwys pobl i helpu gwarchod rhai o rywogaethau prinnaf ucheldir Cymru e.e. chwilen Yr Wyddfa, effros Cymreig (<i>Euphrasia cambrica</i>). <u>Ffermio Bro</u> APCE sy'n gweinyddu'r rhaglen Ffermio Bro o fewn Tirweddau Dynodedig Parc Cenedlaethol Eryri, Tirwedd Cenedlaethol Llŷn a Thirwedd Cenedlaethol Ynys Môn.	Gweler y dangosyddion yng Nghynllun Gweithredu'r Gylfinir. Mae ymchwil yn dangos fod poblogaethau sefydlog o'r gylfinir angen cynhyrchu ≥ 0.5 cyw/pâr/flwyddyn. Mae cynhyrchiant sydd wedi ei fonitro yn Eryri tu allan i ardal LIFE Cri'r Gylfinir yn isel (≤ 0.4/cyw/pâr/flwyddyn). Mae dangosyddion monitro wedi eu cynnwys yn Adran 3 ac Atodiad 1 o Adroddiad Monitro Blynyddol CDLI Eryri 2025. Nifer o geisiadau gyda gwelliannau i e.e. ystlumod, gwenoliaid duon. Gweler dangosyddion y prosiect - Natur am Byth! Gweler dangosyddion y prosiect.
--	--	--

NRAP Amcan 3: Gwneud ein hamgylchedd naturiol yn fwy cydnerth drwy adfer cynefinoedd sydd wedi'u diraddio a chreu cynefinoedd		
Adfer a chreu cynefinoedd a rhwydweithiau ecolegol cadarn	Enghreifftiau o adfer ecosystemau diraddedig <u>Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndiroedd (National Peatland Action Programme - NPAP)</u> Mae APCE yn Bartner Cyllido Strategol i CNC trwy gyflawni amcanion yr NPAP 2020-2025. Gwariwyd £285k gan APCE ar adfer mawndiroedd gydag amryw dirfeddianwyr a thenantiaid yn ac o amgylch Eryri trwy NPAP yn ystod 2023-2024, a £413k yn 2024-2025. Dyranwyd £400k i APCE ar gyfer adfer mawn ym mhob un o flynyddoedd 2025-2026, 2026-2027 a 2027-2028. Gweler sianel Youtube Rhaglen Weithredu Genedlaethol ar Fawndiroedd CNC am flas o weithgareddau'r rhaglen. <u>Llun o wartheg cynhenid yn pori ar gyn-blanhigfa s briws Norwy ar fawn dwfn mae APCE wedi helpu ei ddad-gonifferu ac adfer yr hydroleg (llun wedi ei dynnu ar 9^{fed} Fedi 2024).</u> <u>Arolwg Eryri-gyfan o Goed a Phlanhigfeydd ar Safleoedd Coetir Hynafol (Plantations on Ancient Woodland Sites - PAWS) a Safleoedd Coetir Hynafol (AWS)</u> Bu i APCE sicrhau nawdd Llywodraeth Cymru yn ystod 2021-2022 (£100k), 2022-2023 (£100k), 2023-2024 (£100k) a 2024-2025 (£100k) i arolygu cyflwr safleoedd PAWS ac AWS, ffurfio argymhellion wedi eu blaenoriaethu, a gwireddu'r argymhellion hynny mewn blynyddoedd canlynol. Mae'r gronfa wedi ei hollti gyda 25% ar gyfer arolygon ac adroddiadau, a 75% ar gyfer gwireddu argymhellion adroddiadau. Mae'n esiampl grêt o fodd syml, effeithlon ac effeithiol o weithredu. Teg dweud fod tirfeddianwyr yn hoffi'r modd yma o weithredu ac yn gwerthfawrogi pobl yn cymryd diddordeb yn eu coedlannau. O ganlyniad, maent yn teimlo gwerth ychwanegol i'w coedlannau. Mae'r fethodoleg arolygu yn cynnwys arolwg coed marw ac asesiad pori (h.y. diffyg neu ormod). <u>Rheolaeth tir sy'n eiddo i APCE</u> Cafwyd nawdd trwy gronfa 'Tirweddau Cynaliadwy, Lleoedd Cynaliadwy' (Sustainable Landscapes Sustainable Places - SLSP) Llywodraeth Cymru i barhau â'r broses o wella rheolaeth ac amrywio ac ehangu'r ystod o rywogaethau yng nglaswelltiroedd amwynder APCE yn Nolidris a Farchynys. Dim ond unwaith y flwyddyn bydd y rhan fwyaf o'r glaswelltir ym mhencadlys APCE yn cael ei dorri.	Mae data mesur coredau ar gael os bydd angen ar gyfer cymharu heidrograffau cyn ac yn dilyn cau ffosydd. Nifer o gynlluniau cyflwr/adfer wedi eu hysgrifennu fesul dirberchenog/ystâd (≈65 hyd yma). Nifer o hectarau wedi eu hadfer (≈240ha). Nifer o goedwigoedd unigol sy'n dod i reolaeth gynaliadwy rhagweithiol (≈75). Nifer o rywogaethau yn y borfa (e.e., y gribell felen eisoes wedi sefydlu yn eang yn Nolidris yn dilyn gwasgaru hâd o ddôl cyfoethog cyfagos).

Prosiect Corsydd Crynedig LIFE

Prosiect £4.5M traws-Cymru yw [Corsydd Crynedig LIFE](#) (2022-2027) sy'n cael ei arwain gan CNC. Mae APCE yn fuddiolwr cysylltiol ar y prosiect, gyda'r Swyddog Prosiect a Monitro (Safleoedd Eifionydd) yn gweithio o Bencadlys APCE.

Prosiect LIFE Adfywio Cyforgorsydd Cymru

Prosiect £5.2M traws-Cymru oedd [Adfywio Cyforgorsydd Cymru](#) (2017-2024) oedd yn cael ei arwain gan CNC. Roedd APCE yn fuddiolwr cysylltiol ar y prosiect. Un safle oedd o fewn y prosiect yn Eryri sef Ardal Cadwraeth Arbennig Cors Goch Trawsfynydd

Llun o'r awyr o Gors Goch Trawsfynydd yn dilyn gwaith ail-wlychu i adfer hydroleg y gyforgors gyda byndiau cyfuchlinol (llun gan Jake White CNC yng ngwanwyn 2023).

Prosiect LIFE Twyni Byw Cymru

Roedd [LIFE Twyni Byw](#) (2018-2024) yn brosiect £4M traws-Cymru oedd yn cael ei arwain gan CNC. Roedd APCE yn rhanddeiliad yn y prosiect. Cafodd Ardal Cadwraeth Arbennig Morfa Harlech a Morfa Dyffryn ei gynnwys o fewn y prosiect yn Eryri. Bu i CNC gomisiynu arolwg Dosbarthiad Llystyfiant Cenedlaethol (National Vegetation Classification - NVC) o eiddo APCE yn Nhwyni Bennar (Morfa Dyffryn) fel rhan o'r prosiect. Gobaith rhai o staff APCE a staff Gwarchodfeydd CNC ydi gallu defnyddio'r arolwg yma fel rhan o'r achos i gynnwys Twyni Bennar yng Ngwarchodfa Natur Genedlaethol Morfa Dyffryn yn y dyfodol.

Cynllun Partneriaeth Tirwedd y Carneddau Cronfa Treftadaeth Genedlaethol y Loteri (CDL)

Cafodd y prosiect £4M hwn ei ddatblygu a'i gynhyrchu ar y cyd rhwng 2017-19, gyda chyllid oddi wrth GDL ar gyfer y cam gweithredu (2020-2025). Mae nifer o themâu a phecynnau gwaith bioamrywiaeth yn rhan hanfodol o'r prosiect hwn. Mae adrannau'r prosiect yn cynnwys:

- Cylchdaith y Carneddau

Gweler [Corsydd Crynedig LIFE](#)

Gweler [Adfywio Cyforgorsydd Cymru](#)

Gweler [LIFE Twyni Byw](#)

Gweler dangosyddion prosiect a amlinellir yn y cais.

- Pori'r ucheldiroedd
- Gwyddoniaeth dinasyddion 'LiDAR'
- Dolydd
- Gorwelion (yn cynnwys rhostir mynydd)
- Y cylch dŵr: mawn ac afonydd
- Coed, coetiroedd a gwrychoedd

Mae Cyfranogaeth, Cyfathrebu a Grantiau yn greiddiol i'r cynllun cyfan.

Gweler [Partneriaeth Tirwedd y Carneddau](#).

NRAP Amcan 4: Mynd i'r afael â'r prif bwysau ar rywogaethau a chynefinoedd		
Delio gyda ffactorau negyddol e.e., lleihau llygredd, defnyddio datrysiadau sydd wedi eu seilio ar natur, rhoi sylw i rywogaethau ymledol	<u>Prosiect LIFE Coedwigoedd Glaw Celtaidd Cymru</u> Nôd y prosiect £8M hwn yw gwella cyflwr 5 ACA yng ngorllewin Cymru sydd â chynefinoedd o'r math 'Coedwigoedd Glaw Celtaidd' a'u rhywogaethau arbennig. Gweler Coedwigoedd Glaw Celtaidd Cymru. Mae llawer o'r ffocws ar reoli a difa Rhywogaethau Estron Goresgynnol (Invasive Non-Native Species – INNS) megis <i>Rhododendron ponticum</i>, Jac y Neidiwr a phidyn-y-gog Americanaidd oddi fewn i'r ACAau a byffer 1km. Hefyd, mae elfen sylweddol o adfer Planhigfeydd ar Safleoedd Coetir Hynafol (PAWS). <u>Prosiect LIFE Afon Dyfrdwy</u> Prosiect £8M+ erbyn hyn ydi LIFE Afon Dyfrdwy i drawsnewid Afon Dyfrdwy a'i dalgylch drwy adfer yr afon a'i hamgylchedd i'w cyflwr naturiol. Buddiolwr cysylltiol ydi APCE. Mae camau gweithredu'r prosiect yn cynnwys: • diddymu cyfyngiadau ar bysgod yn ymfudo a chysylltedd ecolegol ehangach • adfer neu wella prosesau, nodweddion a chynefinoedd ffisegol afonol naturiol yn o leiaf 55km o afon • gwella arferion rheoli tir amaethyddol a choedwigaeth i leihau mewnbwn maethynnau a gwaddod i'r Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA). • sefydlu a meithrin perthnasau cadarnhaol tymor hir gyda rhanddeiliaid allweddol yn ystod cyfnod y prosiect a thu hwnt. Mae tynnu cored Erbistog eisoes wedi agor 4km arall o brif wythien yr afon ar gyfer silio llwyddiannus gan lysywod pendoll y môr (sea lamprey) hyd at Gored Mesur Manley Hall. <u>Prosiectau Rheoli Risg Llifogydd yn Naturiol (Natural Flood Risk Management - NFRM)</u> Gweithiodd APCE mewn partneriaeth â grŵp o 9 o ffermwyr o fewn dalgylch Afon Mynach, Cwmtirmynach i ymgymryd a gwaith NFRM 2023-2025. Sicrhawyd £160k o nawdd 'Tirweddau Cynaliadwy Lleodedd Cynaliadwy' Llywodraeth Cymru i wireddu'r gwaith. Roedd y prosiect yn anelu i liniaru'r llifoedd dŵr uchaf mewn cyrsiau dŵr trwy ddefnyddio datrysiadau wedi eu seilio ar natur i leddfu llifogydd yn is yn y dalgylch. Roedd gwaith yn cynnwys plannu gwrychoedd, plannu coed glan afon, gwahanu dŵr glan a budr (e.e. dargyfeirio dŵr rhag golchi deunyddiau mân o draciau i gyrsiau dŵr a gosod gwteri a 'downpipes' buarth), gosod tanciau storio dŵr, cafnau yfed a ffensio glan afon er mwyn lleihau sathru gan stoc o fewn ac o gwmpas cyrsiau dŵr. Fe wnaeth Partneriaethau Parciau Cenedlaethol sicrhau £67k o gyllid o ffynonellau preifat er mwyn i APCE ymgymryd â rhaglen o fesurau NFRM (creu pyllau, plannu cyfuchlinol a gosod argaeau tyllod) yn dalgylch Afon Dyfrdwy o amgylch Llanuwchllyn yn 2023-2024. Mae'r gwaith yma wedi cynnwys ac atgyfnerthu prosiect LIFE Afon Dyfrdwy sy'n weithredol yn y dalgylch. Gwelir awch rheolwyr tir i ymwneud â mesurau NFRM yn cael ei amlygu trwy'r prosiectau cydweithrediadol yma.	Gweler y dangosyddion prosiect. Gweler y dangosyddion prosiect yn LIFE Afon Dyfrdwy, e.e. • tynnu neu addasu 7 rhwystr i helpu pysgod i ymfudo • codi 36km o ffensys i greu coridorau ar lan yr afon • cyflwyno 4,250 tonnelli o raeau i'r afon o dan argaeau. Gweler dangosyddion prosiect NFRM Mynach e.e., 2.86km o wrychoedd newydd wedi eu plannu, 471 o goed glan afon wedi eu plannu, 2 ardal caled wedi'u gosod i leihau dŵr-ffo, 4 cafn dŵr a 2 danc dŵr 10,000 litr a kit dŵr-glaw wedi'u gosod i leihau stoc yn sathru mewn cyrsiau dŵr.

	<u>Partneriaeth Awyr Dywyll (Prosiect Nos).</u> Mae prosiect Awyr Dywyll Gogledd Cymru 'Prosiect Nos' wedi bod yn rhagorol o ran ymgysylltu cymunedau gogledd Cymru gyda buddion amryfal awyr dywyll. Gweithiwyd gyda nifer o fudiadau a busnesau i dreialu ôl-ffitio rhai o'r goleuadau gwaethaf gyda goleuadau sy'n cydymffurfio hefo safonau gwarchod awyr dywyll. Roedd hyn yn seiliedig ar arolwg wedi ei flaenoriaethu o oleuadau allanol ar draws 52 o safleoedd ar draws Eryri gan ymgynghorwyr anibynnol ac arbenigol. Esiamlau rhagorol o safleoedd sydd bellach yn arddangos arfer gorau o ran bod yn Awyr Dywyll Gyfeillgar yw Camp Hyfforddi'r Weinyddiaeth Amddiffyn yng Nghapel Curig, Gwersyll yr Urdd Glan Llyn ac adeiladau'r Youth Hostel Association (YHA) yn Ogwen, Penypass a Llanberis. Mae Gwesty John Lewis yn Y Bala yn y broses o ymgeisio i fod y busnes cyntaf yng Nghymru i gael 'Achrediad Awyr Dywyll' fydd yn eu helpu i ymestyn eu tymor a chynyddu'r nifer o ymwelwyr ar adegau tawelach o'r flwyddyn. Serch hynny, mae angen parhaus i helpu i gynyddu cyfraddau amnewid y goleuadau gwaethaf o ran safonau gwarchod awyr dywyll yn ac o amgylch Eryri, yn enwedig ger rhai o'r cynefinoedd mwyaf sensitif e.e. coridorau glan afon a choedwigoedd llydanddail brodorol. Yn hollbwysig, bu i ail Swyddog Awyr Dywyll yn gweithio ledled Tirweddau Dynodedig Cymru gychwyn yn gynnar yn 2023. Y ffocws ydi gwella ansawdd awyr dywyll Cymru a bioamrywiaeth. <u>Gwaith Rhywogaethau Estron Ymledol (INNS) y Ddyfrdwy</u> Pob blwyddyn mae Wardeiniaid APCE yn gweithio'n agos ar reolaeth INNS o fewn dalgylch Llyn Tegid – gweler Prosiect Rheoli INNS y Ddyfrdwy Uchaf Chanol y Ddyfrdwy. Wardeiniaid APCE sydd yn gyfrifol am gydlynu'r rhaglen rheoli barhaus (16+ mlynedd) ar gyfer Jac y Neidiwr a ChancIwm Siapan yn nalgylch Llyn Tegid a'i llednentydd, sef rhan uchaf dalgylch yr afon Ddyfrdwy. <u>Menter Gwella Tirwedd y Grid Cenedlaethol (National Grid) – ariannu rheoli Rhododendron, adfer PAWS ac adfer terfynau traddodiadol.</u> Mae dau brosiect yn Nyffryn Maentwrog wedi derbyn arian (gwerth £200k yr un) er mwyn galluogi APCE a CNC i wella cysylltedd cynefinoedd ac annog bywyd gwyllt, diogelu coetiroedd hynafol a rheoli rhywogaethau ymledol megis <i>Rhododendron ponticum</i>, Canclwm Siapan a bambŵ. Mae rhain yn safleoedd serth iawn lle mae mynediad yn wael ofnadwy ac mae wedi cymryd blynyddoedd lawer i oresgyn y rhwystrau a'r heriau yma. Mae prosiect arall ('Gwylwch y Bwlch / Mind the Gap') yn yr ardal rhwng Talsarnau a Phenmorfa/Pentrefelin wedi derbyn £200k i wneud gwaith tebyg. <u>Datgarboneiddio</u> Mae'r Rhaglen Waith Corfforaethol yn cynnwys sawl menter ar gyfer ymateb i heriau newid hinsawdd, gan gynnwys: Effeithlonrwydd ynni a lleihau ôl-troed carbon adeiladau APCE i fod yn rhan annatod o'r Cynllun Rheoli Asedau newydd yn gyfochrol â 'Ffyniant i Bawb	Yn Nhachwedd 2025, ddaru'r prosiect basio'r ffigwr o 14, 625 o aelodau o'r cyhoedd sydd wedi mynychu digwyddiad Awyr Dywyll ers i Swyddog Awyr Dywyll y Prosiect Nos gychwyn mewn swydd. Gyda chyfanswm o 270 o ddigwyddiadau Awyr Dywyll wedi eu cynnal, mae hynny'n gyfartaledd o 54 digwyddiad y flwyddyn. Nifer o brosiectau 'ôl-ffitio' goleuadau wedi eu cwblhau. Gweler y dangosyddion prosiect. Dau safle PAWS i'w cynhaeafu o goed conwydd yn Nyffryn Maentwrog yn 2026-2027 a'u hail-stocio gyda choed llydanddail brodorol. Gweler y dangosyddion yn Rhaglen Waith Corfforaethol APCE e.e., targed o 45% o
--	---	---

	– Targedau Carbon Isel yr Ystâd Gyhoeddus’. • Mae rôl ‘Swyddog Carbon’ newydd wedi ei greu yn 2024. Mae’r swyddog yma yn arwain ar waith newid hinsawdd a gwaith prosiect carbon yr Awdurdod. • Mae’r Swyddog yn gweithredu’r ‘Strategaeth Carbon Isel 2024, gan wreiddio egwyddorion lliniaru ac addasu i newid hinsawdd i’r adolygiadau presennol o Gynllun Eryri a’r Cynllun Datblygu Lleol. Mae Asesiad Risg Newid Hinsawdd wedi ei ddrafftio sy’n adnabod yr heriau a’r cyfleoedd sy’n wynebu 9 Rhinwedd Arbennig Parc Cenedlaethol Eryri. • Fel aelod o un o grŵpiau technegol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (PSB) Gogledd Cymru, mae’r Awdurdod yn rhannu’r blaenoriaethau a’r gwersi sydd wedi eu hadnabod yn Asesiad Risg Newid Hinsawdd Lleol Eryri. • Datblygu Cynllun Datgarboneiddio er mwyn i APCE fod yn garbon niwtral erbyn 2030 yn seiliedig ar argymhellion yr adroddiad Astudiaeth Carbon a lleihau allyriadau gweddilledigol yn hytrach na dibynnu ar atebion yn seiliedig ar dir er mwyn cyflawni targedau Net Sero. Mae APCE eisoes wedi trydaneiddio rhan o’r fflud (lle’n ymarferol), sefydlu polisiau Caffael Gwyrdd a Plastig Un-tro, ac wedi lleihau allyriadau o adeiladau trwy osod paneli solar a ffenestri newydd yn ei Phencadlys. • Mae APCE wedi ymrwymo i’r ymgyrch ‘Râs i Sero’, gan gyflymu ymdrechion i ddatgarboneiddio, ac mae’n gweithio gyda theulu Parciau Cenedlaethol y Deyrnas Unedig (NPUK) i leihau allyriadau a blaenoriaethu gweithredu hinsawdd yn y rhanbarth â phartneriaid. • Tirweddau Cymru sy’n arwain grŵp gweithio o swyddogion carbon a hinsawdd Tirweddau Cymreig gan gymryd agwedd mwy holistig a chydweithredol i’r her hinsawdd. • Buddsoddwyd £107k gan APCE mewn prosiectau Datgarboneiddio Cymunedol yn 2024-2025. • Comisiynu adroddiad i nodi sut y gall yr Awdurdod gynorthwyo i sicrhau bod ardal y Parc Cenedlaethol yn garbon niwtral erbyn 2050 i gynnwys cyfeirnod penodol i reoli tir a gweithio tu hwnt i eiddo’r Awdurdod. • Cefnogi partneriaeth strategol gyda Llywodraeth Cymru, Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Bannau Brycheiniog ac Arfordir Penfro ar Adfer Natur ac Atafaeliad Carbon yn Nhirweddau Dynodedig Cymru a chynnal swydd arweinydd strategol. Enghraifft o weithredu hyd yma yw’r fflud gynyddol o gerbydau trydan gan APCE all gael eu bwcio a’u defnyddio gan staff, a rhagor o bwyntiau gwefru cerbydau trydan wedi eu gosod mewn lleoliadau strategol. Enghraifft arall yw’r cynnydd sylweddol mewn gweithio gartref i staff ers 2020 a defnydd helaeth o Microsoft Teams i fynyachu cyfarfodydd sydd yn lleihau allyriadau cymudo.	deithiau o fewn Eryri’n defnyddio dulliau cynaliadwy erbyn 2040. Hefyd, dangosyddion fel: • Allyriadau kgCO₂e • Allyriadau wedi eu tynnu yn seiliedig ar ymyrraethau rheolaeth tir kgCO₂e • £’oedd wedi eu gwario ar brosiectau datgarboneiddio cymunedol.
--	--	--

	<u>Minc</u> Prif nod y prosiect hwn yw amddiffyn ac yn y pen draw cynyddu poblogaethau llygoden bengron y dŵr (<i>Arvicola amphibius</i>) ym Mharc Cenedlaethol Eryri. Mae'r Minc Americanaidd (<i>Neosvison vison</i>) ymledol anfrodorol wedi'i nodi fel un o'r prif fygythiadau i boblogaethau llygoden bengron y dŵr yn y DU, ac felly dyma brif darged ein hymdrechion. Mae APCE yn aelod o Fforwm Minc Gogledd Cymru ac yn gweithio'n agos gyda Menter Môn sy'n cwmpasu dalgylchoedd ar Ynys Môn a Phen Llŷn. Y nod ydi gwaredu minc Americanaidd o Ogledd-orllewin Cymru, mewn ffordd debyg i'r hyn a gyflawnwyd yn Ne-dwyrain Lloegr gan y Waterlife Recovery Trust (WRT) dan arweiniad Prof. Tony Martin. Mae'r cyrff yn cael eu hanfon i'r WRT ar gyfer darganfod oed yr unigolion ac ymchwil geneteg.	Ers cychwyn y prosiect yn Hydref 2024 mae APCE wedi llwyddo i reoli 33 minc Americanaidd gyda thrapiau sydd âg unedau rheolaeth pell, ac 16 minc arall fel digwyddiadau ad-hoc/trapio traddodiadol.
--	--	--

NRAP Amcan 5: Gwella ein tystiolaeth, ein dealltwriaeth a'n gwaith monitro		
Gwella'r defnydd o dystiolaeth wrth wneud penderfyniadau	Mae gan APCE Gytundeb Lefel Gwasanaeth blynyddol gyda Cofnod (Gwasanaeth Gwybodaeth Amgylcheddol Gogledd Cymru) a bydd yn defnyddio data Cofnod wrth lunio penderfyniadau e.e., penderfyniadau polisi a chynllunio, cynllunio prosiectau. Mae staff maes APCE wedi eu hannog a'u hyfforddi i gyflwyno pob cofnodion biolegol ar-lein i Cofnod. Mae APCE yn gweithio'n agos gyda Cofnod er mwyn trosglwyddo data o wahanol ffynonellau e.e. adroddiadau ar arolygon biolegol a gyflwynir gyda cheisiadau cynllunio. Bu i Fforwm Eryri (trwy APCE) gomisiynu astudiaeth 'Bywyd Gwyllt Dan Glo' yn ystod 2020-2022 er mwyn ceisio asesu (yn fesuradwy ac yn ansoddol) rhai o effeithiau'r cyfnodau clo Covid-19 digynsail ar fywyd gwyllt gogledd-orllewin Cymru mewn saith lleoliad poblogaidd a phrysyr o ran ymwelwyr. Bydd hyn yn waelodlin y gellir ail-ymweld â fo. Mae APCE yn bartner yn Rhaglen Monitro a Modelu'r Amgylchedd a Materion Gwledig (Environment & Rural Affairs Monitoring and Modelling Programme - ERAMMP). Nôd ERAMMP yw cyflawni rhaglen o fonitro a modelu sy'n casglu data ar draws tirwedd Cymru ac yn cysylltu unrhyw newidiadau i'w heffeithiau ar amrediad eang o fuddion gan gynnwys bioamrywiaeth. APCE sydd yn arwain ar lawer o'r gwaith mynediad ac ymgysylltu â thirfeddianwyr ar ran ERAMMP. Mae APCE yn ymchwilio i fwch tystiolaeth trwy weithio gydag adran Geneteg Coedwig y Forest Enterprise (FE) yng Nghaeredin i wneud ymchwiliad trwy ddefnyddio technegau meta-barcodio DNA o'r amrywiaeth geneteg yng nghoed poplys duon cynhenid (<i>Populus nigra</i> subsp. <i>betulifolia</i>) sy'n tyfu yn Eryri a'r cyffiniau. Mae hyn yn hysbysu rhaglen o gymryd tocion i uchafu'r amrywiaeth genetigol yng nghoed poplys duon ar gyfer eu plannu allan o 2023 ymlaen. Gan weithio â nifer o bartneriaid, mae APCE wedi bod yn casglu samplau o ddail o goed aethnen yng ngogledd-orllewin Cymru ers 2023. Mae'r dail yn cael eu gyrru i Forest Research yng Nghaeredin sy'n nodi os ydi'r goeden yn fenywaidd yntau gwrywaidd. Defnyddir technegau meta-barcodio DNA i ganfod os ydi coed yn rai unigol neu yn glonau o'u gilydd. Mae'r gwaith diweddar ar y goeden enigmataidd yma wedi cydio yn nychymyg nifer o bobl lleol ac wedi arwain at brosiect sydd ar hyn o bryd yn cael ei alw'n 'Adfer aethnen: coeden goll yng ngogledd-orllewin Cymru'.	Mae dangosyddion monitro cynllunio wedi eu cynnwys yn Adran 3 ac Atodiad 1 o Adroddiad Monitro Blynyddol 2022 CDLI APCE. Defnyddir data o ystod eang o ffynonellau yn ystod cynhyrchu Adroddiad Cyflwr y Parc bob 5 mlynedd. Nifer o gofnodion biolegol gan APCE wedi eu trosglwyddo i fas-data Cofnod. Gweler Bywyd Gwyllt Dan Glo. Gweler ERAMMP Adroddiad gan FE ar derfyn cwblhau'r ymchwil genetigol. Adroddiadau parhaus gan Forest Research wrth i'r gwaith ddatblygu.

	Mae APCE yn hwb lleol ar gyfer cydlynu casglu cyrff dyfrgwn marw sy'n bwydo i mewn i Brosiect Dyfrgwn Prifysgol Caerdydd a bas-data lleoliadau dyfrgwn marw Asiant Priffyrdd Gogledd a Chanolbarth Cymru (North and Mid Wales Trunk Road Agent – NMWTRA). Mae'r Prosiect Dyfrgwn yn rhedeg cynllun arsylwi amgylcheddol hirdymor, gan ddefnyddio dyfrgwn a ganfyddir yn farw er mwyn archwilio difwynwyr ('contaminants'), heintiau a bioleg y boblogaeth ledled y DU. Mae gan un aelod o staff APCE drwydded i gyflawni monitro ac arolygon o glwydfannau ystlumod. Caiff y canlyniadau eu mewnbynnu i Cofnod, eu hadrodd i adran trwyddedu CNC, a'u gyrru fel cyfraniad i Raglen Monitro Cenedlaethol Ystlumod (National Bat Monitoring Programme - NBMP) y Bat Conservation Trust ac Adroddiadau Erthygl 17 CNC. Mae APCE yn hwb lleol ar gyfer codi ymwybyddiaeth o'r Cynllun Monitro Adar Ysglyfaethus (Predatory Bird Monitoring Scheme - PBMS), ac yn hwb ar gyfer casglu cyrff i'w gyrru i labordai'r Centre for Ecology and Hydrology (CEH). Mae APCE wedi prynu drôn ar gyfer nifer o ddibenion casglu data a monitro. Cafodd staff eu hyfforddi yn Hydref 2019 i fod yn beilotiaid drôn cymwys. Enghraifft o'u defnydd oedd cydweithio â Network Rail i fapio <i>Rhododendron ponticum</i> yn blodeuo ar y clogwyni môr ar Ystâd Network Rail rhwng Friog a Llwyngwrl ym Mai-Mehefin 2020. Arweiniodd hyn at gynhyrchu 'orthomosaics' ansawdd uchel gan APCE. Fe wnaeth hyn alluogi ymgymrwyr Network Rail yn eu tro i gychwyn Gwedd 1 gwaith rheoli Rhododendron rhwng Tachwedd-Rhagfyr 2021, gyda gwaith dilynol Gwedd 2 yn cael ei gyflawni yn ystod 2023. Bydd gwaith dilynol Gwedd 3 yn digwydd yn 2026. Mae hyn wedi ychwanegu gwerth i'r prosiect LIFE Coedwigoedd Glaw Celtaidd Cymru. Defnyddir lluniau drôn yn rheolaidd ar gyfer dibenion ymgysylltu a mapio. Bydd staff APCE yn cynorthwyo CNC a rheolwyr tir gydag Arolwg Adar Hirgoes sy'n Bridio Cymru 2026. Bydd yr arolwg yn: • sicrhau bod gweithgareddau plannu coed yn dilyn dull "y goeden gywir, y lle cywir", heb amharu ar gynefin y gylfinir ac adar rhydiol eraill sy'n magu. • cefnogi rheoli cynefinoedd yn y dyfodol drwy gynlluniau fel y Cynllun Ffermio Cynaliadwy a Ffermio Bro. Mae data o arolygon Gylfinir Trawsfynydd 2023 a Chwmtirmynach 2024 yn bwydo fewn i'r gwaith yma.	Gweler Prosiect Dyfrgwn Prifysgol Caerdydd. Nifer y mannau peryclaf i ddyfrgwn lle mae mesurau lliniaru wedi eu gosod. Adroddiadau Erthygl 17 CNC a rhaglen NBMP y BCT Data o gyrff adar yn bwydo i'r PBMS - Predatory Bird Monitoring Scheme. Tri o staff APCE yn beilotiaid drôn cymwys. Nifer y prosiectau lle mae drôns wedi darparu data.
--	--	--

NRAP Amcan 6: Rhoi fframwaith llywodraethu a chymorth ar waith i gyflawni'r amcanion		
Sicrhau llywodraethu ar gyfer bioamrywiaeth o fewn APCE	Yn y pen draw, Prif Weithredwr ac Aelodau APCE sydd yn gyfrifol am sicrhau bod camau bioamrywiaeth yn cael eu gweithredu ledled yr Awdurdod.	Caiff y Ddyletswydd Bioamrywiaeth (trwy Amcanion yng Nghynllun Eryri) ei fonitro, ei adolygu a'i adrodd arno yn Adroddiad Monitro Blynnyddol Cynllun Eryri. Ceir adroddiad ar lywodraethiant yn Natganiad Llywodraethiant Blynnyddol APCE.
Darparu capasiti ar gyfer bioamrywiaeth	<u>Llefydd Lleol ar Gyfer Natur</u> Cynllun sydd wedi ei ariannu gan Lywodraeth Cymru a'i weinyddu gan Gyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (CGGC) sydd wedi ariannu nifer o agweddau adfer natur a chryfhau cysylltedd pobl gyda natur yn ystod cyfnod 2023-2025. Mae APCE wedi gweithio mewn partneriaeth agos gyda nifer o bartneriaid megis; Ymddiriedolaeth Afonydd Gogledd Cymru, Ymddiriedolaeth Genedlaethol, Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Gogledd Cymru, Y Dref Werdd, Gwesty Seren a GISDA yn ogystal a Chynghorau Cymuned Beddgelert, Llanelltyd a Llanuwchllyn er mwyn cyflawni agweddau gwahanol o'r prosiect. Roedd rhai o'r agweddau yn cynnwys creu gerddi cymunedol, creu meithrinfa goed cymunedol, plannu dolydd gwair a blodau gwyllt, adfer cynefin y misglen berlog ar yr Afon Eden, gwaredu rhywogaethau anfrodorol ymledol gyda grwpiau cymunedol, ôl-ffitio goleuadau â rhai sy'n cydymffurfio â safonau gwarchod Awyr Dywyll a phlannu coed Yw newydd mewn mynwentydd ar draws y Parc. Mae'r Cynllun wedi ariannu 2 Swyddog Bioamrywiaeth o fewn APCE i gyflawni'r prosiect a chydlynnu'r Bartneriaeth Natur. Mae APCE wedi derbyn cadarnhad o gyllid cynllun Lleoedd Lleol ar Gyfer Natur ar gyfer 2025 – Mawrth 2027. Mae gan APCE Ecolegydd (Cynllunio) ac Uwch Ecolegydd (Prosiectau). Mae'r swydd Swyddog Gwirfoddoli a Llesiant bellach ar strwythur staffio APCE, ac yn sicrhau gwell cydlyniant rhwng cyfleoedd gwirfoddoli a gwella bioamrywiaeth gyda phartneriaid. Mae Gwasanaeth Wardeiniaid yn ymwneud yn rheolaidd â chynnwys cymunedau lleol a grwpiau addysgol mewn gweithgareddau bioamrywiaeth trawstoriadol. Mae bioamrywiaeth yn greiddiol i fwyafrif prosiectau APCE. Cedwir cysylltiad agos gyda holl gynghorau cymuned Eryri trwy gynnal cyfarfodydd a chyfathrebu yn gyson, sy'n arwain at gyfleoedd i weithio â'n gilydd i hybu bioamrywiaeth. APCE sy'n darparu'r ysgrifenyddiaeth (Swyddog Bioamrywiaeth [Partneriaethau]) i Bartneriaeth Natur Eryri. Mae Swyddog Bioamrywiaeth (Adfer Natur) APCE yn cyd-lynnu llawer o'r gwaith adfer natur strategol Mae teulu Parciau Cenedlaethol y DU yn darparu Datblygiad Proffesiynol Parhaus (CPD) yn flynyddol ar ffurf cyfarfodydd/hyfforddiant 3-diwrnod ar gyfer	Gweler Partneriaeth Natur Eryri am flas o weithgareddau.

	grwpiau o gyfoedion e.e., Ecolegwyr y Parciau, Swyddogion Cyswllt Amaeth/Adnoddau Naturiol a.y.b.. Darperir arbenigedd mewnol mewn perthynas â choed gan Goedwigwr a Swyddog Coed & Choedlannau'r Awdurdod. Hwyluswyd sefydlu micro feithrinfeydd coed ym Mhlas Tan y Bwlch (Maentwrog), Henfaes (Abergwyngregyn) a Saron gan arian grantiau. Mae hyn wedi darparu cyfleoedd arbennig ar gyfer ymgysylltu â gwirfoddolwyr ac ysgolion lleol trwy ddigwyddiadau casglu hadau cymunedol ac wedi galluogi ACPE i westeio digwyddiadau fel Gweithai Boddlogelwch Meithrinfeydd Coed Llais y Goedwig yn Nhachwedd 2022 a Hydref 2025. Yn ogystal, mae APCE wedi gallu darparu dyddiau dysgu ar gyfer eraill sydd eisiau sefydlu micro feithrinfeydd coed yn lleol. Mae hyn yn darparu capasiti ar gyfer arwain ar amcanion y Goedwig Genedlaethol a Strategaeth Coed a Choetiroedd Eryri 2025-2125 100-mlynedd APCE cafodd ei fabwysiadu gan yr Awdurdod yn Ebrill 2025 yn dilyn ymgynghori helaeth. Bydd yn darparu canllaw a chynghor i gynllunwyr, perchenogion tir, rheolwyr tir, rhanddeiliaid a phobl lleol ar reoli coedwigoedd a choed yn y tirwedd. Bydd hefyd yn darparu canllaw a chynghor ar gyfer sefydlu coed a choedwigoedd newydd. APCE fydd yn arwain ar ei weithredu ond bydd ei gyflawni yn seiliedig ar gyfranogaeth a chydweithio gyda nifer o bartneriaid a phobl yn y Parc Cenedlaethol.	Nifer o wirfoddolwyr/ysgolion ynghlwm â diwrnodau casglu hadau (trwy amrywiaeth o brosiectau) (>150). Nifer o fynychwyr (18) Gweithdai Boddlogelwch Meithrinfeydd Coed Llais y Goedwig.
Cefnogi camau gweithredu o blaid bioamrywiaeth trwy gyllid a/neu bartneriaethau	<u>Partneriaeth Natur Lleol (PNLI) Cymru – Partneriaeth Natur Eryri (PNE)</u> Crewyd y cynllun a sefydlwyd gan Lywodraeth Cymru a enwir Lleoedd Lleol ar gyfer Natur (LILIGN) gyda'r prif nod o ddod â 'natur at garreg eich drws'. Cyflwynir y cynllun hwn trwy bum rhaglen unigol, ac mae un o'r rhaglenni hynny'n cyflwyno'r cynllun Partneriaethau Natur Lleol (PNLI). Cyflwynir y cynllun PNLi ym mhob Awdurdod Lleol a'r tri Pharc Cenedlaethol yng Nghymru, gan ganolbwyntio ar gryfhau'r cysylltiad rhwng cymunedau lleol a natur. Enw'r grŵp PNLi ym Mharc Cenedlaethol Eryri yw Partneriaeth Natur Eryri (PNE) sydd yn cael ei gydlynnu gan y Swyddogion Bioamrywiaeth. Y ffocws yw adeiladu rhwydwaith o bartneriaid o'r sector cyhoeddus, preifat a gwirfoddol, grwpiau cymunedol ac unigolion sy'n rhannu'r un ymgyrch i adfer a gwarchod natur yn Eryri gyda'n gilydd. Mae PNE yn cynnal cyfarfodydd chwarterol i bartneriaid ac aelodau brwdfrydig o'r gymuned leol. Mae hyn yn cynnig cyfle i fod gyda'n gilydd mewn un lle i ddal i fyny, gofyn cwestiynau, a rhannu diweddariadau prosiectau gwahanol trwy gyfres o gyflwyniadau. Yn ogystal a hyn, mae PNE yn casglu newyddion lleol a gwybodaeth ddiweddaraf y prosiectau hyn mewn bwletin misol. Caiff y bwletin yma ei rannu rhwng partneriaid trwy e-bost, ac yna ar gyfryngau cymdeithasol i ddiweddarau'r gynulleidfa ehangach. Mae pryniant y peiriant torri-gwair BCS trwy'r gronfa LILIGN wedi hwyluso rheolaeth dolydd blodeuog sydd fel arall dipyn bach yn anhylaw i'w rheoli, yn ogystal â gwaith i greu rhai newydd.	Cydlynnydd Bioamrywiaeth LNP Cymru APCE wedi ei hapwyntio yn Nhachwedd 2019 i wireddu amcanion prosiect LNP Cymru a gwaith bioamrywiaeth ehangach yn Eryri.

Aelod o staff ACPE yn defnyddio'r peiriant torri-gwair BCS ar ddarn o SoDdGA Llwyniarth sy'n llaith ac yn gyfoethog o ran rhywogaethau (Hydref 2025).

Fel aelod o Grŵp Awdurdodau Perthnasol Ardal Cadwraeth Arbennig (ACA) Pen Llŷn a'r Sarnau (PLAS) a Grŵp Cyswllt PLAS, mae APCE yn cadeirio'r ddau Grŵp ac yn gwbl ymroddedig i'w gwaith. Ar hyn o bryd, mae APCE yn cyfrannu £3,100 yn flynyddol tuag at y gost o gyflogi Swyddog ACA Pen Llŷn a'r Sarnau. Mae APCE yn teimlo ei fod yn hollbwysig i'r rôl yma bod Awdurdodau Perthnasol eraill yn darparu cyllid craidd blynyddol i gadw Swyddog ACA Pen Llŷn a'r Sarnau mewn lle. Gyda threfniadau cyllido cyfredol (ar sail blwyddyn-i-flwyddyn ac ar sail prosiectau gan fwyaf) barn APCE yw bod risg sylweddol o beidio gallu cadw arbenigedd, rhwydweithiau a chydberthynas cymunedol rhagorol y swyddog sefydledig. Mae cefnogi'r Swyddog ACA yn hanfodol i amcan â blaenoriaeth Llywodraeth Cymru o gwrdd ag ymrwymiad y Rhaglen Lywodraethu i sefydlu cynllun â thargedau i helpu i adfer cynefinoedd morwellt a morfeydd heli ar hyd ein harfordir. Yn ogystal, mae'n helpu i wireddu uchelgeisiau Fframwaith Rheoli'r Rhwydwaith o Ardaloedd Morol Gwarchodedig a chyfrannu at ddatblygu polisi ar garbon glas.

Sefydlwyd partneriaeth strategol gyda Llywodraeth Cymru ac Awdurdodau Parciau Cenedlaethol Bannau Brycheiniog ac Arfordir Sir Benfro ar Adfer Natur ac Atfaeliad Carbon yn Nhirweddau Dynodedig Cymru yn 2022-2025, gydag APCE yn cynnal swydd yr arweinydd strategol.

Mae partneriaethau sydd wedi eu creu drwy [Gynllun Partneriaeth Yr Wyddfa](#) a [Chynllun Eryri](#) yn cyflawni ystod eang o weithrediadau strategol ac amcanion prosiect mewn partneriaeth gydag ystod eang o sefydliadau, busnesau a grwpiau cymunedol ledled y Parc Cenedlaethol. Rhaglen wirfoddol yw [Caru Eryri](#) sy'n cael ei redeg mewn partneriaeth â Chymdeithas Eryri, y Bartneriaeth Awyr Agored

Gwella rheolaeth a chyfranogaeth gydag ACA PLAS e.e., treialu angorau helical ym Mhorthdinllaen er mwyn lleihau niwed i'r gwelyau morwellt. Nifer o blant sy'n ymwneud â'r Pecyn Addysg Tir a Môr a rei Newydd wedd.

Datblygiad canllaw strategol i ymateb i'r argyfyngau natur a hinsawdd.

Nifer o unigolion/busnesau yn derbyn achrediad Llysgennad Eryri e.e., 1356 achrediad efydd hyd at 14^{eg} Dachwedd 2025, gyda 1047 o'r

	a'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol. Nod y cynllun a'i wirfoddolwyr yw helpu i reoli effaith nifer cynyddol o ymwelwyr ar y Parc Cenedlaethol, yn enwedig yn y llefydd mwyaf poblogaidd.	rheini ym mynd ymlaen i gyflawni achrediad arian, a 919 o'r rheini yn cyflawni achrediad aur. Data Caru Eryri 2025 ydi: 76 o wirfoddolwyr 773 o oriau gwirfoddol 11 o arweinwyr gwirfoddol wedi'u hyfforddi 39 o shifftiau wedi'u harwain yn anibynnol 413.54kg o 'sbwriel wedi'i gasglu 71.69kg o ailgylchu 172 bag o 'sbwriel (485.23kg i gyd) 3,120m o lwybr wedi'i gynnal a chadw.
--	--	---

Adolygiad o ddyletswydd Adran6

Beth sydd wedi gweithio'n dda? Beth oedd y rhwystrau? Beth ydych am ei newid?

- Mae datblygiad Adrannau Partneriaethau a Chyfathrebu ag adnoddau gymharol dda wedi galluogi APCE i daclo mewn dull strategol a chydweithrediadol rhai o'r materion hirdymor cymdeithasol a systemig sy'n effeithio yn negyddol ar fioamrywiaeth ac ecosystemau Eryri. Enghreifftiau yw cyddylunio Cynllun Eryri, Cynllun Partneriaeth Yr Wyddfa, Cynlluniau Lleol, cynlluniau Caru Eryri a [Llysgennad Eryri](#) a chynhyrchu a gwireddu Strategaeth Hamdden, Strategaeth Gwirfoddoli, Strategaeth Parcio a Thrafnidiaeth, Strategaeth Economi Ymweld Cynaliadwy 2035 a Strategaeth Ymgysylltu â Thrigolion a Chymunedau Eryri. Mae hefyd wedi galluogi negeseuo cyflym a bachog i'r cyhoedd yn gyffredinol, llawer ohonynt nad o reidrwydd sy'n gyfarwydd â negeseuo ac egwyddorion 'côd cefn gwlad' yn flaenorol.
- Fe gyhoeddodd Llywodraeth Cymru 'Plymio Dwfn Bioamrywiaeth' yn 2022 ac mae'r argymhellion yr un mor berthnasol i Eryri ac ydynt i weddill Cymru. Er enghraifft, croesawn yn fawr Argymhelliad 1 – 'Gwella effeithlonrwydd o ran amddiffyn rhag effeithiau niweidiol datblygiad a bygythiadau / pwysau eraill drwy gynyddu capasiti a gallu mewn cyrff cyhoeddus perthnasol i gymryd camau gorfodi effeithiol lle bo angen'. Mae nifer o achosion o ddiffyg cydymffurfiaeth cynllunio posib sy'n effeithio yn negyddol ar fioamrywiaeth a gwydnwch ecoystemau yn dal heb eu datrys. Nid yw'r rhesymau yn gwbl glir – efallai nad ydynt i'w gweld yr un mor dear a rhai materion cydymffurfiaeth eraill mewn hinsawdd lle mae'r Adran Rheolaeth Datblygu a Chydymffurfiaeth wedi bod yn dennau iawn o ran adnoddau ers blynyddoedd lawer.
- Gall fod yn anodd derbyn gwyradau (derogations) gan Lywodraeth Cymru o gytundebau amaeth-amgylcheddol er mwyn rheoli tir yn ymaddasol yn Eryri (e.e., cyflwyno pori er mwyn rheoli ffrwydradau Jac y Neidiwr mor gynladwy â phosib). Gall fod yn anodd ofnadwy rheoli INNS (e.e., Rhododendron) yn effeithiol ar dir sydd o fewn rhai mathau o gytundebau Organic.
- Byddai hyfforddiant yn ddefnyddiol fel bod buddion datrysiadau 'clear-span' (o'u cymharu ag e.e., cwlferys) yn cael eu gwerthfawrogi'n ehangach o ran gwella prosesau ac ecosystemau afonol.
- Byddai hyfforddiant gan CNC i APCE ar oblygiadau safonau a thargedau ffosffadau yn ddefnyddiol dros ben.
- Efallai gall mwy o ffynonellau ariannu grant e.e., Cronfa Cymunedau Eryri gael amodau ynghlwm â nhw sy'n sicrhau rhagor o welliannau i fioamrywiaeth ar draws Eryri.
- Mae APCE yn teimlo ei fod yn hanfodol bwysig i barhad gweithredu amcanion morol sy'n seiliedig o amgylch ACA Pen Llŷn a'r Sarnau bod rhagor o gyllido craidd yn cael ei ddarparu tuag at gost cyflogi Swyddog ACA Pen Llŷn a'r Sarnau.
- Mae nawdd NPAP i APCE fel Partner Cyllido Strategol i CNC wedi gweithio'n arbennig o dda ar gyfer cyflawni adfer mawndiroedd ar raddfa yn Eryri a'r cyffiniau ers 2020. Yn y ddwy flynedd ddiwethaf wrth i dîm Grantiau CNC ddod yn fwy o ran o NPAP, mae'r rhaglen wedi dod yn fwy biwrocrataidd a llai hyblyg.
- Mae cronfeydd LIFE wedi bod yn ddigryffelyb o ran cyflawni gweithredoedd cadwraeth lle mae'u hangen fwyaf. Bydd yn ddiwrnod trist pan ddaw y prosiectau LIFE olaf i ben yn Eryri a Chymru yn 2027. Mae angen dybryd am gronfa cyffelyb domestig sydd yr un mor effeithiol.

Pa bryd a sut caiff dyletswydd Adran6 ei fonitro a'r cynllun Adran6 ei adolygu?

- Mae gofynion Adran6 eisoes yn y mecanwaith sydd yn cael ei ddefnyddio i adrodd ar Gynllun Eryri (sy'n cael ei adolygu bob 5 mlynedd) a'u hymgorffori yn Adroddiad Cyflwr y Parc. Mae hyn yn lleihau yr adnoddau sydd eu hangen i gydlynnu adroddiadau ac yn sicrhau fod Dyletswyddau Adran6 yn greiddiol yn rhaglenni gwaith yr Awdurdod a phrosesau craffu ei Haelodau.